

Oprac. Monika Smakowska i Anna Zarzecka¹

Edycja źródeł do dziejów ziemi łomżyńskiej²

Akta sejmikowe ziemi łomżyńskiej [materiał roboczy, z zachowaniem oryginalnej pisowni]³

1766 Augusti 25

Łomżyńska gr. obl. 5/242 fol. 629
*Actum Lomzae in curia regia
feria quarta post festum
S. Bartholomaei Apostoli proxima
anno Domini 1766*

Uwaga Początek na str. 629,
dalszy ciąg na str. 606

Obtulit generosus Adalbertus Rakowski

Instrukcja j.w.w. ichmp. Ignacemi Rawiczowi z Przyimy Przyjemskiemu łomżyńskiemu, zambrowskiemu, kolinskiemu etc. staroście, marszałkowi konfederacyi ziemi łomżyńskiej i Romualdowi Wyszowskiemu podczaszemu łomżyńskiemu, podstaroście i sędziemu grodzkiemu kolinskiemu, chorążemu znaku pancernego j.w.jmp. podkomorzego poznańskiego, posłom ziemi łomżyńskiej na sejm ordynaryjny warszawski od sejmiku *sub vinculo confederationis* obranym w Łomży dnia 25 miesiąca sierpnia roku pańskiego 1766 roku.

Do tej powinności i przyzwoitości wszystkie narody pospolicie i szczególnie przyrodzona wzbudza i przymusza inklinacya aby się panom i wielowładcom swoim, których przeznaczenie od Boga i natury pochodzić i na tronach lokować zwykło ufnością i przychylnością za usiłowania i troskliwości o powszechne ludu swojego dobro i pożytki, myślącym i starającym z ostatnim życia i dostatków swoich **azardem** wypłacały. Tem bardziej nas wolnego narodu obywatelów obowiązuje gorliwość i konieczność, abyśmy najjaśniejszemu Stanisławowi Augustowi p.n.m., któremuśmy wolnemi głosami i sercami chętnie i dobrowolnie w ręce berło oddali i panowania nad sobą udzielili, wyznac jak najżywszą rekognicyą sprawiedliwie obowiązkowi należy za chęci i miłe rządy jego około całego królestwa pokoju powszechnego, sprawiedliwości i jedności między nami, widzimy

¹ Realizacja zadania „Akta sejmikowe ziemi łomżyńskiej (1674-1794)” – pozyskanie, edycja źródłowa i popularyzacja na stronie internetowej: www.name.lomza.pl w ramach stypendium Marszałka Województwa Podlaskiego na 2022 rok.

² Edycja źródłowa zrealizowana w porozumieniu z Biblioteką PAU i PAN w Krakowie w ramach podjętego przedsięwzięcia dokonania całościowej edycji źródłowej akt sejmikowych łomżyńskich ze zbiorów Biblioteki PAU i PAN w Krakowie.

³ Odpisy laudów i instrukcji sejmikowych. Rkps 8332 z lat 1674-1794 znajdujący się w Tekach Pawińskiego, przechowywanych w Bibliotece Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie. Materiał roboczy z zachowaniem oryginalnej pisowni.

bowiem i doznajemy skutków należnych miłością i przywiązaniem do rodaków swoich dla uszczęśliwienia nas pod słodkim swoim panowaniem, kiedy wszystkich województw, ziem i powiatów ściąga i zwoływa patry.... do wspólnych i doskonałych rad swoich ojcowskich, przeznacz... sejmku terazniejszego ordynacyjnego w Warszawie przypadającego, abyśmy przyćmioną sławę narodu naszego przy chwalebnych jego i życzliwych żądach, tudzież i dziełach światu jasną na widok pokazali, oraz wiarę s-tą katolicką-rzymską nieprzytomnym umysłem i sercem konserwowali, onej bronili, o ozdoby kraju i porządek wszelki dla uszczęśliwienia siebie samych starali. Za co wszystko aby j.w.w.ichmp. posłowie nasi z jako najgłębszą i najprzyzwoitszą majestatowi pańskiemu instrukcją *in plenis ordinibus rzeczy*. podziękowali od ziemi naszej, *obligantur* z życzeniem w jaknajdłuższe lata dla siebie pomyślnie, a dla nas szczęśliwie panowania.

Przystępując do punktów instrukcyi z kancelaryi j.kr.m.p.n.m. podanych, między którymi najpierwszy, aby święta sprawiedliwość państwu każdemu honor, sławę i bezpieczeństwo, oraz i miłość wzajemną sprowadzająca, jako najdoskonalszymi i najgruntowniejszymi ustawami do wszelkiego rodzaju i kondycyi ludzi udoskonalona zostawała, oraz aby projekta, do niej się ściągające, od ichmp. komisarzy na sejmku *convocationis* w roku 1764 wyznaczonych, względem uregulowania jej *in maioribus et minoribus subselliis* i o sukcesyach wszystkim j.w.w.ichmp. posłom komunikowane i do nich wolne przyjmowanie się było, dopomnieć się mają j.w.w.ichmp. posłowie nasi.

A że wszystkie państwa i królestwa przez dobre ekonomie do znacznych bogactw, dobrego mniemia i konsyderacyi przychodzić zwykły, nawięcej jednak przez wprowadzenie wszelkichpożytecznych i potrzebnych krajowi manufaktur i ludzi do nich sposobnych więc one promować zechcą j.w.w.ichmp. posłowie nasi.

Ponieważ mnogość praw *in votuminibus* królestwa naszego jedne drugim przeciwnych albo *ex casu aliquo* ponowionych znajduje się, a przez to dają bystrości i wysokości dowcipów okazyje i wy nazki *ad litigia inter concives*, zaczem do spenetrowania, objaśnienia i zkonkludowania dobrego onych *ab ordinibus*.

Obtulit generosus Adalbertus Rakowski

Instructio terrae Łomzensis

... *regni* delegaty będą potrzebni.

Komisya ekonomiczna sejmem *convocationis* postanowiona *et in executione* zostająca aby swoich ustaw i dyspozycyi z podwyższonych kwart, jako i z żydowskiego pogłównego, oraz cał *exactissime et strictissime* wybieranych i wszelkich prowantów publicznych *ad mentem* sejmku *coronationis* z zniesieniem pogłównego uciążliwego nieodwłocznie *rzeczy*.

dała *rationem*, owszem aby granice rządów swych ustaw i dekretów miała opisane na terazniejszym sejmie, domówiąc się *ichmp.* posłowie nasi.

Komisya zaś wojskowa pod chwalebną, sprawiedliwą i doskonałą *j.o.* księcia *jm.* Augusta Czartoryskiego wojewody i generała ziem ruskich, marszałka konfederacyi generalnej koronnej aby *aprobationem* miała i cokolwiek jeszcze *honorificum et utile* może być dla rzeczyp. przejrzanego proować zechcą *ichmp.* posłowie nasi.

Księstwo kurlandskie i semigalskie *per pacta subiectionis* do królów polskich i całej *rzeczyp.* należące, że dotychczas między księżciem Ernestem Bironem a szlachtą kurlandzką nie ma zupełnego uspokojenia, owszem niejaki sprzeczki i dyfidencye z nieposłuszeństwem złączone słyseć nam się dają, więc *j.ww.ichmp.* posłowie nasi tę materją *supremae potestati* *j.kr.m.p.n.m.* oddawszy, suplikować będą, aby *pro immortalitate* wielkich czynów swoich *et gloria* panowania nam miłego oraz *utilitate* całego królestwa determinować raczył.

Rozłączenie trybunałów prowincyi wielgo-poskiej, Poznańskiego i Piotrkowskiego że wiele *inter concives* nieznajomości zaczyna czynić i konfidencyą odmieniać, oraz do substancyi umniejszenia jest okazya przez różno praktyki wiadome nam, zaczem aby według dawnych zwyczajów corocznie i bezprzestannie *debito cursu* regestrów, tudzież ordynacyi sejmju *convocationis* i trybunalskiej sądził się w Piotrkowie trybunał, instabunt *j.ww.ichmp.* posłowie nasi, w którym tylko aby dobrze urodzeni szlachta mieścili się *ignobiles* zaś nie byli przypuszczeni *ad patrocinium*.

Czopowe i szelężne uniwersalne aby *pro publico commodo* użyteczne być mogło, zechcą *j.ww.ichmp.* posłowie nasi *cum plenis ordinibus* zdania swoje akomodować.

Na podatek *ultima consumentiae*, który *mentum* dla nas czyni z tych konsekwencyi, aby *ullatenus* *j.ww.ichmp.* posłowie nasi nie pozwalali, mocno ich *obstingimus et obsecramus*.

Względem węzła jedności generalnej rozwiązania listem *j.o.* księcia prymasa korony polskiej i w.ks.l. ziemi naszej propnowanego zgadzać się mają *j.ww.ichmp.* posłowie nasi *cum plenis ordinibus*.

Szczodroblive ojcowskie *j.kr.m.p.n.m.* koszty znaczne na edukacyą kadetów lub rycerskiej szkoły potomków naszych każdemu szlachcicowi *in statu saeculari* przyzwoitą wyłożone i kontynuowane nie mogą inszej w sercach całego narodu sprawować rekognicyi, tylko największej wdzięczności podziękowania, które aby tak dobre i kochające rodaków swoich intencye pańskie *rzeczyp.* sekundowała i *fundum certum ac infallibilem* w dalsze czasy dla ochoty młodzi szlacheckiej i promocyi *ad usus publicos* uprowidowała, najpewniejszy

zdałby się być z czopowego i szelężnego generalnego podatek, co popierać mają **j.ww.ichmp.** posłowie nasi.

Nie tylko ziemia nasza ale i inne ziemie księstwa naszego mazowieckiego, oraz i województwa podlaskiego *in proxima vicinitate ditionum n.* króla pruskiego będące, nie mogąc się *sine communicatione comertio* i monety jego obyć *iet cursum* mieć *continuum* przez częste odmiany i redukcye, a przez to wielkie szkody na substancyach i handlach, tudzież i intratach ponosić muszą, nawet i w terazniejszych czasach ponoszą, więc z tymże dworem za powagą **j.kr.m.p.n.m.** i perswazyą z ministrem pruskim oraz *per ligam imperii et vicinorum principum*, by mogła jako najprędsza do ustabilizowania bezpiecznej i pewnej kurencyi dla uspokojenia nadchodzących publicznych podatków komunikacya i pomyślne zakończenie, gdyż nie będziemy mogli być *sufficientes* onych uspokojenia, zkaąd wyniknąć mogą dla nas i braci naszych z wojskiem koronnem nie bez szkody zobopólnej kłótnie i prawa, oraz aby czerwone złote nie inszej walor i kurencyą raz nazawsze miały tylko po **zł.** 18, a to dla konsekwencyi zapisów i długów nadobrach różnych. Przytem żeby **rzeczp.in** *tribus ordinibus* znalazła sposób wyperswadowania i przymuszenia miasto Gdańsk wielkiemu zaszczycone przywilejami, prawami i równością, *qua constatus* prowincyi pruskiej, aby redukcją jednostajną przez **rzeczp.** ustanowioną trzymało i za nasze towary, które do **nis** sprowadzamy, nią płaciło, gdyż teraz mamy oczywiste doświadczenie, jakie szkody na złocie od nich branem ponosić jesteśmy przymuszeni, domagać się **j.ww.ichmp.** posłowie nasi będą.

Należy przypomnieć także, aby kupcy i wszelcy rzemiesnicy ponieważ zboża i insze wiktualia *ad conservationem* życia ludzkiego zwyczajne nie są *in praetio alto*, więc aby **rzeczp.** wzięła *mensurac adaequatas* pomiarkowania, żebyśmy się sami nie ubożyli, a ich nie bogacili.

Ponieważ dotychczas *compositio inter statum coronationis* determinowana dla niektórych jakichś okoliczności żadnego skutku nie wzięła i podobno tylko przez zapisany akt *ad tempus bene visum* zalimitowana została, zaczem *praecomittimus* **j.ww.ichmp.** posłom, aby z ukontentowaniem *utriusque partis*, oraz aby prześwietny stan duchowny *pars maxima nostri* jeżeli nie przez sprawiedliwość, to przez miłość ojczyzny *subsidium charitativum* na wojsko **rzeczyp.** pozwolone podwyższyć i udzielić jako *gratiam gratis datam* raczył; ile kiedy ojciec Sty Klemens XIII świętobliwie kościołem świętym rządzący *per bullam suam* w roku przeszłym łaskawie i sprawiedliwie dyspensował, wiedząc doskonale i z intraty dóbr duchownych w znaczne i wysokie wyszły prowentów aukcye aby *fervide et generose* dopominali się **j.ww.ichmp.** posłowie nasi.

Ponieważ *rzeczp.* chwalebnie i sprawiedliwie od Zygmunta III *rzczyyp.* ustąpięnego pozwoliła bicia monety *n.p.n.m.*, królomtylko i udzielnym książętom przyzwoitego i właściwego już w skutku udziałanego, lecz potrzebującego dostatku srebra, które nie może być pewniejsze, jako z otworzenia Gór Olkuskich, więc *j.w.w.ichmp.* posłowie suplikować będą, aby *j.kr.m.p.n.m.*, mający to pozwolenie, jako najprędey *mediantibus subsidiis* z skarby *rzczyyp.* raczył *curas regias* do tak potrzebnego krajowi dzieła dysponować, gdyż z obfitości tej wypływać będzie na całe królestwo suficyencya monety.

Kurs dawny i najbliższy poczty koronnej do w.ks.l. i dalszych zagranicznych państw, przez ziemię naszą będący, aby mógł być przywrócony, starać się *j.w.w. ichmp.* posłom zlecamy.

Lubo mamy w dawniejszych prawach na umniejszenie zbytków przepisana w miastach *legem sumptuariam*, jednakże dotychczas nie ma temperamentu, zaczem aby *rigorosiori lege* do egzekucyi przyjść mogło *promovebunt j.w.w.ichmp.* posłowie.

Sól suchodniowa województwem, ziemiom i powiatom sejmem *convocationis* i dawnymi prawami asekurowana aby punktualnie i niezawodnie z skarbu koronnego wydawana była i aby *praetium* do niej *adaequatum* dosyć w tych czasach znacznie podwyższone raz na zawsze było przez *ichmp.* komisarzów postanowione, *praecavebunt* sobie *j.w.w.ichmp.* posłowie nasi. Przytem jak najpokorniejszą zaniósą suplikę do majestatu pańskiego o koekwacyą soli z ziemią nurską, której już *in parte* antecesorowie jego *per pacta conventa* i wielorakie podawane memoriały uczynili byli nadzieję i której we wszystkich poselstwach swoich zawsze szczodrobliwości i klemencyi pańskiej ziemia nasza dopraszała się.

Na nobilitacye i indygenaty nowe żadnym sposobem pozwalać nie mają *j.w.w.w.ichmp.* posłowie nasi, bo i tak dosyć wkraju naszym braci szlachty *in summa egestate* zostających mamy.

Jura cardinalia prowincyi pruskiej, która jest ozdobą całej Polski, popierać zechcą *j.w.w.ichmp.* posłowie nasi, zgadzając się *cum plenis ordinibus*. Prawo zaś o indygenatach pretendowane równości *civibus* ubliżające, aby *rzeczp.* (gdyż częste i okropne między obywatelami ojczyzny naszej dobroczynnością królów naszych ozdobionymi dzieją się emulacye i niezgody, a ztąd znaczne po trybunałach *oruntur processa*) jako najskuteczniej obwarować raczyła, domagać się będą *j.w.w.ichmp.* posłowie.

O ludziach *illegitimi tori*, tudzież i o tych, którzy zwykli wychodzić na Żuławy i dorabiać luteranizmu, ażeby jak najskuteczniejsze i najsurowsze przez całą *rzeczp.* ustanowione było prawo i *seria animadversio* na komorach i przewozach atendencyą

mającym pod wolnem sekwestrowaniem i łapaniem tychże ludzi konstytucją nakazana była *promovebunt j.ww.ichmp.* posłowie.

Na Cyganów o reasumpcyą prawa dawno napisanego aby od nikogo przechowywania *quocumque titulo et praetextu* na żadnem miejscu mieć nie mogli i protekcyą żadną od osób duchownych i świeckich nie zaszczykali się, owszem aby jak największe *vigores* na nich i przestępców prawa postanowione były, oraz aby prześwietna komisya wojskowa *ichmp.* regimentarzopartyi zleciła, ażeby ordynanse poblížszym chorągwiom, tak poważnym, jako i lekkim, tydzież i regimentom konsystencye swoje mającym, aby ich łapali, wiązali i niedwłócznie z kraju wypędzali, lub do komisyi odsyłali, dopraszać się będą *j.ww.ichmp.* posłowie.

Żydzi aby handle towarami, prawem dla nich przepisany, prowadzili, w innych zaś towarac tymże prawem im zabronionych katolikom kupczącym ażeby nie przeszkadzali, zalecamy *j.ww.ichmp.* posłom, aby te prawo przypomnieli.

Lubo sejm *convocationis* reasumował konstytucyą *anni* 1678 o ludziach służących aby bez atestacyi panów, w których służyli, nie byli przyjmowani, ile przewrotność ludzka może zkomplikować rękę *ad testimonium*, która może być nieznaną, więc aby tylko *authenticis testimoniis* wierzyć się godziło, *instabunt j.ww.ichmp.* posłowie.

Że dotychczas *ichm. ks.* plebani w podawaniu metryk *ad acta publica* każdego województwa i ziemi konstytucyi *convocationis* są *cenitentes*, więc aby to prawo niedwłócznie odebrało satysfakcyą i *ichm. ks. loci ordinarii adigant* ich, *promovebunt j.ww.ichmp.* posłowie.

Sądy grodzkie łomżyńskie aby się sędzić mogły *secundum cadentias* w Ostrołęce *sub nomine w.* starosty i pisarza łomżyńskich i *suscepta* grodzka tamże pozwolona była dla wygody powiatu, *proponent j.ww.ichmp.* posłowie stanom rzeczyp.

Ponieważ Panny Ojca *S-go* Benedykta konwentu łomżyńskiego, dotychczas żadnej aprobacyi fundacyi swojej niemające, a w terazniejszych czasach, przeniosszy się na inne miejsce, ufundowały się, oraz *oo.* Kapucyni *noviter* fundować w mieście Łomży zaczynający się, dla czego aby te klasztory aprobacye duchowieństwu zwyczajne i służące mieć mogły, *promovebunt j.ww.ichmp.* posłowie nasi.

Collegium śluckie *ks.* Jezuitów do prowincyi mazowieckiej przyłączone aby *circa suam fundationum* utwierdzone i utrzymane było oraz akademii lwowskiej w województwach ruskich potrzebna w sprawie swojej pomyslną i finalną odebrała decyzyą, *instabunt j.ww.ichmp.* posłowie.

W wieczystej i niewygasłej nigdy zostające całej **rzeczyp.** zasługi i milionowe na zapłatę wojsku przez **ś.p.j.o.** księcia **jm.** Jabłonowskiego kasztelana krakowskiego hetmana w.k. koszty z umiejscowieniem fortuny sukcesorom wyłożone i sejmami *annorum* 1703, 1718 *et* 1726, oraz sejmem *coronattionis anni* 1764 deklarowane, swojej potrzebują egzekucyi, oraz przez sprawiedliwą konsyderacją **j.o.** księcia **jm.** wojewody poznańskiego po drugi raz łaskę marszałkowską trybunału koronnego chwalebnie i ozdobnie z uszczerbkiem zdrowia i substancyi piastującego, rekomendować i przypomnieć zechcą **j.ww.ichmp.** posłowie nasi stanom **rzeczyp.**

Podobnegoż **j.w.jmp.** Jabłonowskiego kasztelana wiślickiego terazniejszego trybunały prowincyi małopolskiej marszałka zasługi i koszta znaczne wyciągające względu, aby do szcudrobliwych **j.kr.m.p.n.m.** łask i dobrodziejstw **j.ww.ichmp.** posłowie nasi oddali, zalecamy.

Chwalebne i potomności do naśladowania zostawione **ś.p.j.w.jmp.** Małachowskiego kanclerza w.k. zasługi w zacnem i godnem potomstwie prezentujące się całej ojczyźnie użyteczne w osobach **j.ww.ichmp.:** refendarzu koronnym, opoczyńskim, sądeckim i ostrołęckim starostach, do publicznych **j.kr.m.p.n.m.** ochotnie zawsze usług dążącym, i ziemię naszą zdobiącym, przymuszają nas, aby niewyczerpanej z źródeł dobroczynności i pamięci **j.kr.m.p.n.m. j.ww.ichmp.** posłowie nasi oddali i zalecili.

Wymaga na ziemi naszej wdzięczność i rekognicya za ustawiczne staranie i pieczołowitość około niej **j.ww.ichmp.** Antoniego Glinki podkomorzego łomżyńskiego, makowskiego starosty i Ignacego Przyjemskiego starosty naszego łomżyńskiego, publicznymi usługami kilkorrotnie się dystyngującemi, aby *hos emeritissimos* ziemi naszej *viros* jako najłaskawszej **j.ww.ichmp.** posłowie nasi insynuowali pamięci i szcudroblowości **j.kr.m.p.n.m.** Także **w.jmp.** Romualda Wyszowskiego podczaszego łomżyńskiego, podstarostę i sędziego grodzkiego kolińskiego *in sago* i w ziemi naszej zasłużonego do łaskawej *ad panem benemerentium* aby **j.ww.ichmp.** posłowie nasi rekomendowali, zlecamy.

Nie możemy zapomnieć zasług w ziemi naszej zacnego laty i wiekiem przyciśnionego **w.jmp.** Jana Kisielnickiego skarbnika naszego, który *circa distributivam gratiam* wakujących urzędów w staorści swojej, tudzież i **w.jmp.** Jan Drewnowski sędzia grodzki zambrowski, aby mogli być pomieszczeni, *promovebunt* **j.ww.ichmp.** posłowie.

Wiadome będąc ziemi naszej tak ojca, jako i samego własne **w.jmp.** Antoniego Kickiego podczaszego zakroczymskiego, generała **j.kr.m.** i pólkownika altyleryi koronnej zasługi, aby przez **j.ww.ichmp.** posłów naszych ponowione były, zalecamy.

Ponieważ niegdy **j.w.jmp.** Odrowąż Siedlnicki podskarbi **w.k.** z przyczyny piastowania ministeryi podskarbstwa tego znaczny uczynił w własnej substancyi uszczerbek i kredytorów wiele zostawił, a najpryncypalniejszy dług z rachunków przez prześwietną komisją skarbową **rzeczyyp.** pokazał się, tak dalece, iż obawiać się mogą tak *successores naturales*, jako i *creditores*, aby *invido fato potioritas* nie nastąpił, a przez nią *successores* Warszyniani *et et creditores* przenieśliby szkodę. Zaczem *interponent* prośby swoje za nami do **rzeczyyp.** o klemencyą i kompasją **j.w.w.ichmp.** posłowie nasi.

Cetera activitati et dexteriati j.w.w.ichmp. posłów *comittimus.*

Działo się w Łomży *in loco consiliorum solito* dnia 25 miesiąca sierpnia roku 1766.

Ignacy z Przyimy Rawidz Przyjemski łomżyński, kolinski i zambrowski starosta, marszałek konfederacyi ziemi łomżyńskiej **mp.**,

Romuald Wyszkowski podczaszy ziemi łomżyńskiej podstarosta i sędzia grodzki koliński, chorąży pancerny wojsk koronnych, konsyliarz konfederacyi ziemi łomżyńskiej **mp.**,

Adam z Jabłoni Samsonow Jabłoński wojski i konsyliarz konfederacyi ziemi łomżyńskiej **mp.**,

Józef Wądołkowski pisarzyński i grodzki zambrowski, konsyliarz konfederacyi ziemi łomżyńskiej **mp.**,

Ignacy Grzymała z Jabłonowa Jabłonowski podstoli smoleński, konsyliarz konfederacyi ziemi łomżyńskiej,

Jan Drewnowski postarosta i sędzia grodzki zambrowski, sekretarz konfederacyi ziemi łomżyńskiej **mp.**,